

АКТУАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА СВЕТОВНАТА ФИНАНСОВА КРИЗА

КРАСИМИР ЛЕВКОВ, ВЕЛИКО ВЕЛИКОВ

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ

CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM DURING THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS

KRASSIMIR LEVKOV, VELIKO VELIKOV

UNIVERSITY OF AGRIBUSINESS AND REGIONAL DEVELOPMENT

Summary

In the beginning of the 21st century international tourism occupies one of the main positions in the world production and export of services. Cross correlation is being established between the state of tourism and the global economic tendencies. In the period before, during and after the crisis, intensive processes of “upheaval” are developing in the geography of international tourism.

Key words: *international tourism, global financial crisis, tourist regions, tourist markets*

Резюме

В началото на XXI век международният туризъм заема едно от водещите места в световното производство и износ на услуги. Между състоянието на туризма и глобалните икономически тенденции се установява взаимна корелация. В годините около кризата се развиват интензивни процеси на „разместване на пластове“ в географията на международния туризъм.

Ключови думи: *международен туризъм, световна финансова криза, туристически региони, туристически пазари*

Цел на изследването: да се разкрият основните тенденции в количественото развитие и териториалните различия в състоянието на международния туризъм в годините на световната финансова криза (2008-2009 г.) и посткризисния период (2010-2011 г.).

Задачи:

1. Изясняване мястото на международния туризъм в световната икономика.
2. Проследяване динамиката на международните туристически пътувания и приходите от международен туризъм на фона на измененията в БВП в световен мащаб за периода 2008 – 2011 г.
3. Сравнителен анализ на актуалните тенденции в развитието на световните туристически региони и водещите пазари.

Основни резултати:

1. Международният туризъм заема едно от водещите места в световното производство и износ на услуги.

Мястото на международния туризъм в световната икономика може да се разкрие преди всичко чрез използване на показателя *брутен вътрешен продукт*. То се очертава още по-ясно при включване на допълнителните показатели *трудова заетост* и *дял в износа* на стоки и услуги.

По данни на СТО, през 2011 г. приходите от международен туризъм за пръв път надхвърлят 1 трлн. US\$, а заедно с тези от международния пътнически транспорт възлизат на 1,2 трлн. US\$, или 3,4 млрд. US\$ средно на ден. Това е над 30% от световния износ на услуги и около 6% от общия световен износ (на стоки и услуги). В глобален мащаб туризмът заема четвърто място в износа, след търговията с горива, химикали и храни. За много от развиващите се страни той е основен експортен отрасъл и главен източник на чужда

валута, като създава така необходимата заетост и възможности за развитие. [3]

По данни на СТО, приходите от вътрешния и международния туризъм възлизат на около 5% от световния БВП. Още по-голям е приносът му към трудовата заетост. В него се създават 6-7% от работните места в световната икономика. В различните страни тези стойности варират в широки граници. В развитите страни с диверсифицирани икономики, като САЩ, Япония или Германия, дялът на туризма в БВП е по-нисък, в рамките на 1-2%. В страни като Португалия или Гърция, където той е между основните стълбове на икономиката, неговият дял е от порядъка на 10%. Подобно е мястото му и в българската икономика. Още по-значително – до 25% - е участието на туризма в БВП на малките островни държави (Кипър, Малта) и на редица развиващи се страни. През 2011 г. общо 85 страни имат приходи от международен туризъм по над 1 млрд. US\$. [3]

2. Сравнението между темповете на нарастване на броя на пътуванията и приходите от международния туризъм от една страна и ръста на световния БВП от друга показва ясна корелация между състоянието на туризма и глобалните икономически тенденции.

През 2008 г. международният туризъм отбеляза най-високите количествени резултати в своята история. Броят на международните туристически пътувания достигна 913 млн., а приходите от тях – 940 млрд. US\$. През кризисната 2009 г. ясно се вижда, че отрасълът е много чувствителен към глобалните икономически проблеми. При спад в световния БВП само от 0,6%, международните туристически пътувания намаляха с 4% до 880 млн., а постъпленията от тях спаднаха с 5,6% до 850 млрд. US\$. [3]

В годините на възстановяване от кризата оживлението в международния туризъм е впечатляващо. Международните пристигания се увеличиха с 6,4% през 2010 г. и с още 4,6% през 2011 г., достигайки 983 млн. Малко по-бавно е нарастването на приходите – с 5,4%

през 2010 г. и с 3,9% през 2011 г., като размерът им достига 1,03 трлн. US\$. [3] В същия порядък е и ръстът на световния БВП - с 5,1% през 2010 г. и с още 4,3% през 2011 г. (виж табл. 1) Относителното забавяне през 2011 г. става на фона на задълбочаващите се финансови проблеми в редица страни от ЕС, политическите кризи в Северна Африка и Близкия Изток и икономическите проблеми на пострадалата от незапомнено природно бедствие Япония.

Таблица 1. Темп на нарастване на БВП в света за периода 2008 – 2011 г. (според PPS в постоянни цени)

Година	2008	2009	2010	2011
Светът	2,8	-0.6	5.3	3,9
Развити икономики	0.0	-3.6	3.2	1.6
Евро зона	0.4	-4.3	1.9	1,4
САЩ	-0.3	-3.5	3.0	1,7
Развиващи се страни	6,0	2,8	7,5	6,2

Източник: IMF, 2012 *World Economic Outlook database*

3. В годините около кризата се развиват интензивни процеси на „разместване на пластове“ в географията на международния туризъм. Те се разкриват както на ниво световни туристически региони и субрегиони, така и на равнище национални туристически пазари.

3.1. През последните 6 години броят на международните туристически пристигания в света нараства с 3,5% годишно, като в развиващите се страни ръстът е два пъти по-висок от този в развитите страни - 5,0% спрямо 2,4%. (табл. 2)

Нарастването на приходите от международен туризъм като цяло е по-бавно, при това в развитите страни в годините след кризата то е по-значително, отколкото в развиващите се. (табл. 3)

Таблица 2. Международни туристически пристигания по региони и субрегиони

Регион; Субрегион	Международни пристигания (млн.)				Пазарен дял (%)	Изменение (%)		Среден годишен ръст (%)
	2005	2009	2010	2011		2011	10/09	
Целият свят	799	883	940	983	100,0	6,4	4,6	3,5
Развити икономики	455	475	499	523	53,2	4,9	4,9	2,4
Развиващи се икономики	344	408	441	460	46,8	8,2	4,3	5,0
Регион Европа	440,7	461,7	474,8	504,0	51,3	2,8	6,2	2,3
Северна Европа	56,1	56,0	56,1	59,3	6,0	0,2	5,6	0,9
Западна Европа	141,7	148,5	153,8	159,0	16,2	3,6	3,4	1,9
Централна и Източна Европа	90,4	92,6	95,7	103,5	10,5	3,3	8,1	2,3
Южна Европа и Източно Средиземноморие	152,5	164,5	169,1	182,2	18,5	2,8	7,7	3,0
<i>ЕС – 27</i>	<i>352,4</i>	<i>356,8</i>	<i>364,9</i>	<i>385,0</i>	<i>39,2</i>	<i>2,3</i>	<i>5,5</i>	<i>1,5</i>
Азиатско-Тихоокеански регион	153,6	181,1	204,4	217,0	22,1	12,9	6,1	5,9
Североизточна Азия	85,9	98,0	111,5	115,8	11,8	13,8	3,8	5,1
Югоизточна Азия	48,5	62,1	69,9	77,2	7,8	12,5	10,4	8,0
Океания	11,0	10,9	11,6	11,7	1,2	6,1	0,9	1,0
Южна Азия	8,1	10,1	11,5	12,4	1,3	13,6	8,0	7,2
Америка	133,3	141,7	150,7	156,6	15,9	6,4	3,9	2,7
Северна Америка	89,9	93,0	99,2	101,7	10,3	6,6	2,5	2,1
Кариби	18,8	19,6	20,0	20,8	2,1	2,2	3,9	1,7
Централна Америка	6,3	7,6	7,9	8,3	0,8	3,9	4,8	4,7
Южна Америка	18,3	21,4	23,6	25,8	2,6	10,0	9,4	5,8
Африка	34,8	45,9	49,7	50,2	5,1	8,5	0,9	6,3
Северна Африка	13,9	17,6	18,8	17,1	1,7	6,7	-9,1	3,5
Субсахарска Африка	20,9	28,3	31,0	33,1	3,4	9,6	6,9	7,9
Близък Изток	36,3	52,8	60,3	55,4	5,6	14,2	-8,0	7,3

Източник: www.wto.org

Таблица 3. Приходи от международен туризъм

Регион; Субрегион	Приходи в местна валута по постоянни цени изменение (%)				Пазарен дял (%)	Приходи (млрд. US\$)		На 1 пристигане (US\$)
	08/07	09/08	10/09	11/10		2010	2011	
Целият свят	1,6	-5,6	5,4	3,9	100,0	927	1030	1,050
Развити икономики	1,7	-6,4	5,7	4,8	64,5	589	664	1,270
Развиващи се икономики	1,4	-3,9	4,9	2,2	35,5	338	366	800
Регион Европа	-0,9	-6,5	0,0	5,2	45,0	409,3	463,4	920
Северна Европа	-2,5	-4,1	2,7	5,0	6,8	61,4	70,3	1190
Западна Европа	-2,2	-6,6	1,1	3,7	15,6	142,2	160,4	1010
Централна и Източна Европа	4,3	-8,0	-2,9	7,9	5,4	48,1	56,1	540
Южна Европа и Източно Средиземноморие	-0,6	-6,9	-1,0	5,7	17,1	157,6	176,7	970
<i>ЕС – 27</i>	<i>-2,7</i>	<i>-7,0</i>	<i>0,7</i>	<i>4,3</i>	<i>36,6</i>	<i>335,0</i>	<i>377,5</i>	<i>980</i>
Азиатско-Тихоокеански регион	4,6	-0,6	15,5	4,4	28,1	255,3	289,4	1330
Североизточна Азия	8,2	1,9	21,4	3,8	13,9	128,6	143,1	1240
Югоизточна Азия	-0,8	-7,0	15,1	9,3	7,9	68,6	81,9	1060
Океания	3,0	5,2	-1,9	-7,3	4,0	39,2	41,6	3560
Южна Азия	7,7	-4,6	16,5	14,6	2,2	18,9	23,0	1850
Америка	4,8	-10,0	4,2	5,7	19,3	180,7	199,1	1270
Северна Америка	6,9	-12,2	6,0	6,6	14,1	131,2	145,1	1430
Кариби	-4,1	-6,4	-0,1	1,3	2,3	22,7	23,9	1150
Централна Америка	0,3	-5,4	4,8	0,9	0,7	6,7	7,2	860
Южна Америка	3,1	0,0	-2,1	6,5	2,2	20,1	22,9	890
Африка	-2,5	-5,8	1,7	2,2	3,2	30,4	32,6	650
Северна Африка	-3,9	-4,7	0,2	-6,7	0,9	9,7	9,5	560
Субсахарска Африка	-1,7	-6,4	2,6	6,3	2,2	20,7	23,1	700
Близък Изток	5,5	1,2	17,2	-14,4	4,5	51,7	45,9	830

Източник: www.wto.org

3.2. На този общ фон *динамиката в развитието на международния туризъм по региони се характеризира с голямо разнообразие и някои противоречиви тенденции.* Те се открояват при

противопоставянето на „старите“ туристически региони Европа и Америка на „новите“ региони – Азиатско-Тихоокеански, Африка и Близък Изток.

„Старите“ региони, формирани още в средата на ХХ в., включват предимно страни, достигнали висока степен на икономическо развитие, за които е характерен относително бавен ръст на икономиката като цяло и на туризма в частност (виж табл.1, табл. 2 и табл. 3). Това е особено показателно за *Европейския туристически регион* и неговите субрегиони, при които средният годишен ръст на международните пристигания за периода 2005 – 2011 г. варира в много тесни рамки – от 1% за *Северна Европа* до 3% за *Южна Европа* и *Източното Средиземноморие* при 2,3% за региона като цяло. Видимото оживление през 2011 г. води до необичайно висок ръст както на пристиганията (с 6%), така и на постъпленията (с 5%). Но докато резултатите от предкризисната 2008 г. по отношение на пристиганията са надминати, то спадът на приходите все още не е компенсиран. Средният приход от 1 пристигане за региона като цяло е близък до средния за света. Изключение в случая е Централна и Източна Европа, която има най-ниската стойност между всички субрегиони в света (едва 540 US\$). Това разкрива значителните резерви пред страните от ЦИЕ, включително и пред България, за диверсифициране и повишаване качеството на предлагания туристически продукт, а от там и за увеличаване на приходите от него.

Страните от *Американския регион* се отличават с по-голяма нееднородност в икономическото си развитие. Това обяснява и значителната диференциация между субрегионите по отношение средния годишен ръст на международните пристигания – от около 2% в *Северна Америка* и *Карибите* до 5-6% в по-слабо разработените *Централна* и *Южна Америка*. По отношение на приходите тенденциите са по-различни – спадът от годините на кризата е компенсиран в Северна и в Южна Америка, докато в Централна Америка и особено в Карибите резултатите от 2008 г. все още не са достигнати. Безспорно негативен ефект тук оказват честите природни бедствия и по-бавното възстановяване от цялостната икономическа криза на малките и

политически нестабилни страни в двата субрегиона.

„Новите“ туристически региони реализират над ½ от прираста в международните пристигания през последните 6 години. Това кореспондира в значителна степен с по-голямата динамика, характерна за развиващите се икономики (виж отново табл.1, табл. 2 и табл. 3).

Азиатско-Тихоокеанският регион категорично се утвърждава като един от изявените лидери в съвременния международен туризъм. През първата декада на настоящия век той изпревари Американския регион както по брой на международните пристигания, така и по приходи от тях, достигайки и по двата показателя дял около и над ¼ от света. Средният годишен ръст на пристиганията за периода 2005 – 2011 г. е 6%, а абсолютният прираст от 63 млн. е над 1/3 от световния. Особено впечатляващ е ръстът на пристиганията в *Южна* и в *Югоизточна Азия*, който за периода 2005 – 2011 г. е в рамките на 7-8% годишно. По показателя *среден приход от 1 пристигане* регионът държи първото място в света с 1330 US\$ за 2011 г. В голяма степен това се дължи на извънредно високата стойност на *Океания* (3560 US\$), но и при останалите субрегиони тя е над средната за света. Високите цени на туристическите услуги и особено на транспортните разходи ограничават ръста на пристиганията в Океания до 1% годишно за периода 2005 – 2011 г. При това той е единственият туристически субрегион в света, който търпи спад в приходите и през 2010, и през 2011 г. За разлика от него за същите две години приходите на *Североизточна* и *Югоизточна Азия* нарастват с по около ¼, а на *Южна Азия* – с над 30%, превръщайки региона в най-динамично развиващия се в света.

Африканският регион разполага с богати и разнообразни туристически ресурси, които са усвоени в много ниска степен. Той има най-нисък пазарен дял както в международните пристигания (5%), така и в приходите от тях (3%). В периода 2005 – 2011 г. средният ръст на пристиганията е между най-високите в света – 6,3%, докато ръстът на приходите през последните две години е слаб и все още не е компенсирал техния спад от кризисните 2008 и 2009 г. Субрегионът на *Северна Африка* има значително по-бавен количествен ръст в сравнение със *Субсахарска Африка*. Особено фрапираща е разликата между тях през 2011 г., когато в *Субсахарска Африка* и пристиганията, и приходите нарастват с над

6%, докато в Северна Африка спадът на пристиганията е 9%, а на приходите – 7%. Безспорно най-важната причина за това са политическите кризи, засегнали основно Тунис и Либия.

Регионът на *Близкия Изток* се очертава като най-проблематичният в последно време. През първата декада на XXI в. той се отличава с най-високите темпове на растеж, както по отношение на международните пристигания, така и по отношение на приходите от тях. Това е единственият регион, който реализира ръст на приходите дори през кризисната 2009 г., а през 2010 г. тяхната сума нараства с цели 17%. Принос за това имат както утвърдени дестинации, като Египет (ваканционен и културен туризъм) и Саудитска Арабия (религиозен туризъм), така и новите лидери в шопинг и конгресния туризъм, като ОАЕ и Катар. Трудно може да се предположи как щеше да продължи този феноменален растеж на международния туризъм в региона, ако през 2011 г. той не беше обхванат от мащабна политическа криза, чийто край и резултат още не могат да се предвидят, особено като се има предвид развоят на събитията в Сирия. Много е вероятно спадът на броя на международните пристигания и на приходите от тях, който през 2011 г. е съответно 8% и 14%, през настоящата 2012 г. да се задълбочи още.

Нестабилността на Близкоизточния регион е опасна и за съседните региони. В подкрепа на това твърдение има достатъчно много доказателства, но те не са необходими. Достатъчен е примерът с атентата от 18 юли т.г. срещу израелските туристи на летище Бургас, който поставя в нова светлина както националната ни сигурност, така и заплахите за българския туризъм.

3.3. Размествания в позициите на водещите международни туристически дестинации

Разнородните тенденции в развитието на рецептивните туристически пазари се открояват още по-ясно при анализа на количествените характеристики на страните, утвърдили се като световни и регионални лидери в международния туризъм. На пръв поглед в подреждането на водещите 10 страни по показателите международни пристигания и приходи през последните 6 години няма сериозни размествания (виж табл. 4 и табл. 5).

По отношение на пристиганията (табл. 4) Франция и САЩ запазват първите две места, като разликата между тях постепенно се съкращава. През 2010 и 2011 г. Китай за пръв път измества Испания от третото място. Италия стои твърдо на пето място, далеч както от първите 4, така и от следващите я страни. По-динамична е картината в подреждането на страните от втората петица. Турция изпреварва последователно Мексико и Германия през 2008 г. и Великобритания през 2011 г., увеличавайки за 6 години пристиганията с 44%. С най-забележителен прогрес е Малайзия (51%), която от 2009 г. измества Мексико от деветото място. Турция и Малайзия са единствените страни от челната десетка, в които пристиганията растат и през годините на кризата. Около средния за света е ръстът в Германия, САЩ и Китай, докато в Мексико, Франция, Великобритания и Испания той е почти символичен.

За да бъде картината пълна, трябва да отбележим, че ако към пристиганията в Китай се добави и техният брой в специалните му административни райони - Хонг Конг (23 млн.) и Макао (13 млн.), то през 2011 г. страната би заела първото място в света с над 90 млн. пристигания.

Таблица 4. Страни с най-голям брой международни туристически пристигания

	Година					Пазарен дял (%)	Изменение (%)				
	2005	2008	2009	2010	2011		2011	08/07	09/08	10/09	11/10
Целият свят	795	913	883	940	983	100,0	2,1	-3,3	6,4	4,6	23,6
1. Франция	75,0	79,2	76,8	77,1	79,5	8,1	-2,0	-3,1	0,5	3,0	6,0
2. САЩ	49,2	57,9	55,0	59,8	62,3	6,3	3,5	-5,2	8,8	4,2	26,6
3. Китай	46,8	53,0	50,9	55,7	57,6	5,9	-3,1	-4,1	9,4	3,4	23,1
4. Испания	55,9	57,2	52,2	52,7	56,7	5,8	-2,5	-8,8	1,0	7,6	1,4
5. Италия	36,5	42,7	43,2	43,6	46,1	4,7	-2,1	1,2	0,9	5,7	26,3
6. Турция	20,3	25,0	25,5	27,0	29,3	3,0	12,3	2,0	5,9	8,7	44,3
7. Великобритания	28,0	30,1	28,2	28,3	29,2	3,0	-2,4	-6,4	0,4	3,2	4,3
8. Германия	21,6	24,9	24,2	26,9	28,4	2,9	1,9	-2,7	10,9	5,5	31,5
9. Малайзия	16,4	22,1	23,6	24,6	24,7	2,5	5,1	7,2	3,9	0,6	50,6
10. Мексико	21,9	22,6	22,3	23,3	23,4	2,4	5,9	-1,3	4,2	0,5	6,8

Източник: www.wto.org

Резултатите на 10-те водещи страни по показателя приходи от международни туристически пристигания са по-динамични. Утвърден световен лидер са САЩ. Техният пазарен дял (11%) от началото на XXI в. намалява, но все още е два пъти по-голям от дела на страните, заемащи второ и трето място (Испания и Франция). Важно е да се отбележи, че към 2011 г. и петте големи европейски туристически дестинации (Испания, Франция,

Италия, Германия и Великобритания) все още не са достигнали обема на приходите си от предкризисната 2008 г. За разлика от тях, значителен ръст точно през кризисните години реализират Австралия, Макао и Хонг Конг. Тук отново може да се направи уговорката, че ако приходите на последните две се добавят към тези на Китай, той би заел второто място в света с пазарен дял около 10%.

Таблица 5. Страни с най-големи приходи от международен туризъм (млрд. US\$)

	Година				Пазарен дял (%)	Изменение (%; текущи цени в местна валута)			
	2008	2009	2010	2011		2011	08/07	09/08	10/09
Целият свят	940	853	927	1030	100,0	6,3	-4,1	8,2	7,7
1. САЩ	110,0	93,9	103,5	116,3	11,3	13,4	-14,7	9,9	12,3
2. Испания	61,6	53,2	52,5	59,9	5,8	-0,4	-9,0	3,9	8,6
3. Франция	56,6	49,5	46,6	53,8	5,2	-2,9	-7,7	-1,1	10,1
4. Китай	40,8	39,7	45,8	48,5	4,7	9,7	-2,9	15,5	5,8
5. Италия	45,7	40,2	38,8	43,0	4,2	-0,1	-7,2	1,4	5,5
6. Германия	39,9	34,6	34,7	38,8	3,8	3,2	-8,5	5,3	6,7
7. Великобритания	36,0	30,1	32,4	35,9	3,5	1,6	-1,3	8,4	6,9
8. Австралия	24,7	25,4	29,8	31,4	3,0	10,7	10,3	-0,2	-6,2
9. Макао	16,9	18,1	27,8	...	*2,7	26,2	6,6	53,5	...
10. Хонг Конг	15,3	16,4	22,2	27,2	2,6	11,1	6,7	35,6	22,7

* за 2010 г. Източник: www.wto.org

3.4. Променя се ситуацията и по отношение структурата на основните емитивни пазари. (табл. 6) Тяхното ядро през последните години се формира от САЩ и европейските лидери Германия, Великобритания, Русия и Италия. От тях през 2011 г. само Русия е надминала резултатите си от предкризисната 2008 г. Най-свито е потреблението от страна на британските туристи – след 2008 г. то е намаляло с цели 18 млрд. US\$. Стагнират разходите за изходящ туризъм на Франция и Япония. Увеличават се

разходите на туристите от Канада и Австралия. Но и при този показател феноменът отново е Китай, чиито туристи за последните 3 години са удвоили разходите си (от 36 на 73 млрд. US\$). За същото време страната се придвижва от пето на трето място, изпреварвайки последователно Франция и Великобритания и съкращавайки значително изоставането спрямо САЩ и Германия. Все още средният разход на жител в Китай е много нисък, което е знак за големите резерви на китайския изходящ туризъм.

Таблица 6. Страни с най-големи разходи за международен туризъм

Година	Разходи (млрд. US\$)				Изменение (%; текущи цени в местна валута)				Пазарен дял (%)	Разходи на 1 жител (US\$)
	2008	2009	2010	2011	08/07	09/08	10/09	11/10		
Целият свят	940	853	927	1030	6,3	-4,1	8,2	7,7	100,0	148
1. Германия	91,0	81,2	78,1	84,3	2,0	-5,9	1,3	2,8	8,2	1031
2. САЩ	80,5	74,1	75,5	79,1	4,4	-7,9	1,9	4,8	7,7	254
3. Китай	36,2	43,7	54,9	72,6	*21,4	*20,9	*25,6	*32,2	7,1	54
4. Великобритания	68,5	50,1	50,0	50,6	4,4	-13,6	0,5	-2,4	4,9	807
5. Франция	41,1	38,4	38,5	41,7	0,1	-1,5	5,7	3,0	4,5	660
6. Канада	27,2	24,2	29,6	33,0	8,0	-3,3	10,0	7,2	3,2	958
7. Русия	23,8	20,9	26,6	32,5	12,1	-12,1	27,2	22,1	3,2	228
8. Италия	30,8	27,9	27,1	28,8	4,9	-4,3	2,0	1,4	2,8	473
9. Япония	27,9	25,1	27,9	27,2	-7,6	-18,4	4,0	-11,2	2,6	213
10. Австралия	18,4	17,6	22,2	26,9	24,9	2,5	7,3	8,0	2,6	1184

* в US\$ Източник: www.wto.org

Прогнозите на СТО за развитието на международния туризъм през следващите две десетилетия са за устойчив ръст, но с постепенно намаляващи темпове. Очаква се броят на международните пристигания да достигне 1,36 млрд. през 2020 г. и 1,8 млрд. през 2030 г. Предвижданият среден годишен ръст в развитите страни е 2,2%, а в развиващите се – 4,4%, в т.ч. 4,6% в Близкия Изток, 5% в Африка и 4,9% в Азиатско-Тихоокеанския регион. Трудно е да се очаква висока степен на точност от средносрочните и особено от дългосрочните прогнози, но е ясно, че предстоят още съществени промени в баланса на основните движещи сили в развитието на международния туризъм.

Изводи:

1. Международният туризъм е значим и перспективен отрасъл на световната икономика.
2. Той е между отраслите, засегнати относително силно, но излизащи успешно от кризата.
3. Световните туристически региони и основните рецептивни и емитивни туристически пазари се развиват динамично. Различията в темповете на развитие обуславят настъпващите промени в географията на международния туризъм в близка и по-далечна перспектива.

Източници:

1. Великов, В. Международен туризъм. Синтагма, В. търново, 2011.
2. Великов, В., Кр. Левков. Въведение в туризма. Център за дистанционно обучение при ВУАРП, Пловдив, 2011.
3. www.wto.org.